

Luchechko T. M.,

PhD, Associate Professor,

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

COLOUR NAMES AS VERBALIZERS OF PROTOTYPES OF HUMAN CONSCIOUSNESS

Summary. The paper deals with the study of colour as one of the constants of culture, which represents the ways of formation, assimilation, and fixing of universal and nationally marked ethnically significant concepts in the cultural memory. Certain universal prototypes are considered to serve as the foundation of basic colour names in various languages, which at the same time act as mythological archetypal symbols: *fire, vegetation, blood, sky, light, and darkness*. Therefore, the study of human thinking and ethnic concepts is largely determined by the features of the prototypes reflected in the language of certain ethnical and cultural groups.

Colour is considered as one of the features of objects along with physical characteristics such as *weight, height, shape*, etc., the ideas of which are formed in the human mind based on many years of visual and auditory experience and verbalized in language units.

The article also examines the structure of the lexical and semantic field of colour nominations with the allocation of the core as the primary layer of the lexicon and the periphery formed by secondary colour nominations. The evolution of colour names from primary to secondary ones is considered taking into account two main aspects of the theory of their prototypic determination: the central tendency model and the frequency of features model. The prototypical nature of all basic colours and their shades is defined as a universal attribute of colour schemes in different languages. However, the idea of conventional predetermination as a common feature of colour prototypes is refuted. Considering the idea of colour as a set of shades, the main ways of verbal representation of shades based on the modification of basic colour names are also characterized. Thus, the possibility of distinguishing universal and nationally specific concepts of colour in the cultural and semantic spheres of different languages is proved, which makes it possible to realize the thoughts and feelings of the language speakers.

Key words: colour, colour name, primary and secondary colour names, colours prototypes.

With the formation of a new, cognitive-communicative or functional paradigm in linguistics, recent scholarship has displayed a growing interest in the issue of colour names. Linguistic, psychological, cultural, and anthropological traditions have developed in the history of the study of colour-naming words.

The study of colour nomenclature is carried out in various linguistic fields – etymology, word formation, idiosyncrasies, linguistics, psycholinguistics [1, p. 47], and the peculiarities of human intellectual activity are the motivating factor for the colour verbalization, since it represents the sensory experience of the individual/society, which is in complex interdependencies of stability/variability, centrality/peripherality of reflection on the world [2, p. 235]. Scientists argue that the perception of the environment occurs through ana-

lyzers, i.e. specialised sensory systems. In the process of mastering, an image of an object or phenomenon is formed that acts on the analyzer. Units that capture perceptual sensations at the lexical level demonstrate the peculiarities of structural and semantic organization. All perceptual sensations, impressions, and subjective experiences in the process of world cognition were embodied by man in rituals, ceremonies, verbal formulas, and images (symbols) [3, p. 253]. Thus, the idea of colour as a feature of environmental objects is formed in the human mind based on many years of subjective visual experience and is subsequently represented in linguistic units.

Thus, colour, along with physical characteristics such as weight, height, shape, etc., is defined as a property of an object. Humans see the world around them in colour, so when new objects appear, they acquire not only the shape but also colour characteristics. In culture, colour has always been of great importance because of its close connection with the philosophical and aesthetic comprehension of reality [4, p. 297]. Misconceptions about colours indicate the specificity of environmental perception. However, for example, J. Lakoff believes that colour is a subjective category that does not exist in the objective world [5, p. 146].

The project **aims** at investigating the issue of colour prototypes in modern linguistics.

Since ancient times, colour has been one of the means of comprehending the world, although later the symbolic use of colour designations has expanded significantly. Colours began to be employed to characterize space, time, and certain social groups [6, p. 126].

Colour is one of the dominant categories of culture, as it captures unique information about the surrounding nature, the peculiarities of historical development, the interaction of different ethnic traditions, and the poetic perception of reality [7, p. 109]. Colour can characterize and systematize objects, social attitudes, and concepts. Thus, even despite the universality of human cognition, there are numerous differences in colour symbolism in closely related languages, which affects, firstly, the choice of specific images-standards by the language speakers, and secondly, the specificity of the semantics of a linguistic unit with a colour component [8, p. 72].

Therefore, I. Holubovska identifies three main factors that determine the ethnicity of the colour conceptualization of reality by native speakers: 1) the colour palette of the natural environment of a certain linguistic and cultural area (landscape); 2) everyday activity; 3) the specifics of the artificially created environment (works of architecture, artificial materials, painting) [9, p. 27].

The concept of colour nature is reflected in language, forming various phrases with a colour adjective, for example, *blue sea, green grass, white wall, and red fire*. Thus, the "palette" of coloronyms

used in different linguistic units can also be considered the object of linguistic research. The formation and development of linguistic units with coloronyms are influenced by extralinguistic factors. Such expressions represent both direct and figurative symbolic meanings with national elements associated with cultural, historical, and economic realities [4, p. 298].

According to their origin, colours fall into two categories: primary and secondary. The origin of the primary ones can be traced through etymological analysis; they denote abstract colour qualities such as *yellow, green, and red* and do not correlate in modern language with noun referents. Secondary ones are formed by colour similarity to objects and environmental phenomena (*crimson, pink*) [10, p. 24].

A. Krytenko distinguishes between words of the first order (non-derivative names: *blue, grey, green*) and the second order (*blond, reddish*). The former form the core of the lexical and semantic category of colour names, while the latter, being semantically related to the former, constitute the periphery. The words of the second group define shades more precisely, so the need for them increases with the development of science and technology [11, p. 99].

Therefore, it can be argued that the lexical and semantic field of colour schemes consists of a core (the primary layer of the lexicon – direct nomination correlated with the chromatic and achromatic spectra) and a periphery – secondary colour nominations, composites, phraseological units. The variety of colours perceived by our visual system is called "colour space", "colour spectrum", etc. [12, p. 190].

At the level of primary nomination, a person gave new names to objects referring to the environment, as he or she could not distinguish specific features of objects due to a rather low level of abstract thinking. Thus, previous generations associated colours with certain objects, events, actions, and characteristics, then compared these associative reinterpretations with people's behavior and actions and later generalized the associations through language according to the communicative situation. The syntactic combination of colour names with other words is subject to extralinguistic regularities and reflects the structure of people's thinking [13, p. 40].

The primary colours of the spectrum are traditionally referred to as prototypical since the key seme in determining their meaning is the signs of already existing objects of reality. A. Vezhbytska focuses on the ability of colours to associate, to "imagine" a prototype in the recipient's mind. For example, the prototype for the *blue* colour of the spectrum is the *sky*, the *green* colour is *vegetation*, and for the *red* colour, *fire, blood*, etc. [14, c. 237].

The theory of prototypes explains the evolution of colour names from the reproduction of colour semantics, by correlating with associations in the speaker's mind, to the abstract representation of a set of stimuli that embody the key semantic characteristics of the colour [15, p. 175].

A. Vezhbytska claims that colour concepts are associated with certain universal elements of human experience, i.e. day, night, sun, fire, sky, earth, etc., which serve as cognitive clues throughout the process of colour nomination [16, p. 131].

Developing A. Vezhbytska's ideas, H. Yavorska suggests that prototypes (*sky, water, vegetation, fire, blood*) are thought to be mythological and mythopoetic symbols, and therefore archetypes for the main colour nominations. Therefore, certain features

of archaic conceptualization can affect the semantics of colour schemes [1, p. 42–43].

When studying colour schemes, linguists adhere to two main theories of their prototypical predetermination. According to the central tendency theory, the prototypical colour is something that is the most typical of all instances of a prototypical object [17, p. 113]. For example, the conceptual prototype of the colour *green* is *grass*, although it acquires different shades depending on the season (*fern, forest green, mantis*). According to the feature frequency model, the prototype of a colour name is the quality or object that is most often associated with it. For example, English *blue* refers to the *blue* colour, and of all the possible variants of the sky colour (*sapphire, navy, fiercely red*), *blue* embodies the prototype of the sky [15, p. 175].

The prototypical nature of colour nomenclature is characteristic of all basic colours of the spectrum and their shades, which is a typical attribute of colour nomenclature in many languages. The conventional predetermination of prototypes (their traditional labeling: e.g., English *red* and Ukrainian *red* have the same prototypes of *fire* and *blood*) is not their universal attribute. Sometimes the prototypical connections diverge in different languages, for example, for the English *yellow* the prototypes are *lemon* or *egg yolks*, and for the Ukrainian *yellow* – *gold, sunflower, and the sun*.

Prototypes of colour names are considered to be generalized images of the reality represented in language. Being primary by nature, prototypical colour names serve as the basis for numerous metonymic and metaphorical transferences. Prototypical effects are assumed to be secondary by nature, as they are caused by the interaction of various facts: historical, social, psychological, and cultural [15, p. 176]. For example, in the English proverb *There may be blue and better blue*, the colour name *blue*, which is determined by its prototypical connection with the *sky*, acquires additional connotations of *nobility, quality, and breed*.

Modern linguists define colour as a set of shades that form a symbolic structure that depends on the emotional and personal traits of a person. Each colour evokes emotions [18]. S. Uporova defines the main attributes of emotionality caused by colour names:

1) any colour name is emotionally coloured and expresses a person's attitude to reality;

2) colour can be expressed explicitly (through colour name) and implicitly (through naming an object associated with a certain colour nomination) [19, p. 52].

The main way to convey shades is to modify the primary colour with the help of:

1) suffixes to convey intensity (Ukr. *синюватий, жовтуватий, червонуватий*; Eng. *reddish, yellowish, blueish*);

2) special words that specify the colour (Ukr. *блідо-, яскраво-*; Eng. *light-, dark-*);

3) a metaphorical reference to an object with an identical shade (Ukr. *білосніжний*; Eng. *snow-white*);

4) indications of the main constituent *colorus* of the hue (Ukr. *коричнево-сірий, червонувато-коричневий, синьо-зелений*; Eng.: *brownish-grey, reddish-brown, blue-green*).

Any shade may have a colour nomination in one language and not in another. In this case, the shades are not separated from the base colour and do not differ from each other [20, p. 4].

Being conceived in the human mind, colour names reflect the way of perceiving certain characteristics and relations of an object or a phenomenon with other realias, the level of people's experience in

the perception of the world and thus acquire new specific features and properties, i.e. conceptualized [21, p. 216]. For example, in the Ukrainian proverb *З білого легко чорного зробити, але з чорного білого – важко* *white and black* explicitly denote not only colours, but also implicitly represent the universal antagonisms of *good – evil, truth – lies*. The interpretation of *white* colour as a symbol of *truth* is determined by the positive aspect based on its confrontation with *black* as a symbol of falsity.

E. Belyavska defines three levels in the cognitive model of colour that are formed when being conceptualized:

1. The level of gestalt representation, that is, how the concept of *colour* is perceived through conceptual schemes that reflect the mythical model of the world.

2. The level of the conceptual field. Based on the system of knowledge and ideas about the object of reality, which are fixed in the human mind, a conceptual field is created with the following parameters: colour as a spatial reference point (top-bottom); colour as a temporal parameter; colour as an object of feeling (good-bad) – *black deed – чорне діло, dark days – чорні дні, white/black magic – біла/чорна магія*; colour as an object of cognition and thought; colour as a social parameter.

3. The level of semantic generalizations inherent in a particular language [22, p. 22].

Thus, concept modeling helps to identify the semantic mechanisms that accompany the figurative and symbolic use of colours.

Therefore, in the cultural and semantic space of different languages, it is possible to distinguish universal and nationally specific concepts verbalized in them, which makes it possible to understand the thoughts and feelings of the language speakers.

References:

1. Яворська Г.М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації). *Мовознавство*. 1999. № 2–3. С. 43–50.
2. Шевченко Л.І., Дергач Д.В. Колористика в сучасному мовознавстві: традиційне і нове. *Studia Linguistica*. К.: Київський університет, 2011. Вип. 5 (2). С. 234–239.
3. Телеуця В.В. Символи фольклору як засіб вербалізації відчуттів. *Літературознавчі студії*. 2013. Вип.40(2). С. 253–260.
4. Соловійова О. Колороніми та особливості їхнього перекладу в процесі вивчення іноземних мов. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Філологія (мовознавство): збірник наукових праць. [гол. ред. Н.Л. Іваницька]. Вінниця: ТОВ «фірма «Планер», 2013. Вип. 17. С. 296–299.
5. Лакофф Дж. *Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении*. М.: Языки славянской культуры, 2004. 792 с.
6. Лисенко Л.О. Концепт «колір» в англійській фразеологічній картині світу як прояв національної специфіки. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2015. Вип.59. С. 125–128.
7. Жаркынбекова Ш. К. Моделирование концепта как метод выявления этнокультурной специфики. *Материалы IX Конгресса МАПРЯЛ*. Братислава, 1992. С. 107–112.
8. Мізін К. Анурина І. Усталені порівняння англійської та німецької мов на позначення хроматичних кольорів: спільне й відмінне. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. Вип. 115. С. 72–75.
9. Голубовська І. Колірна семантика у когнітивно-культурологічному висвітленні. *Studia Slawistyczne. Etnolingwistyka I Komunikacja Miedzykulturowa*. 3. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016. S. 25–42.
10. Крижанська О. Яким буває червоне (символічні кольороназви в українській мові). *Українська мова і література в школі*. 2001. № 2. С. 22–25.
11. Критенко А.П. Семантична структура назв кольорів в українській мові. *Славістичний збірник*. К.: Вид-во АН УРСР, 1963. С. 97–111.
12. Іншаков А.С. Теоретичні засади дослідження колірної лексики в мовознавстві. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2013. Вип. 9. С. 188–195.
13. Кучерук О. Образна природа семантики кольороназв в українських фразеологізмах. *Дивослово*. 2006. №12. С. 40–42.
14. Вежбицкая А. *Язык. Культура. Познание*. М.: Русские словари, 1996. 416 с.
15. Лук'янець Г. Семантика кольороназв крізь призму теорії прототипів. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. Вип. 105 (1). С. 175–177.
16. Wierzbicka A., The Meaning of Colour Terms: Semantics, Culture and Cognition [Електронний ресурс] А. Wierzbicka *Cognitive linguistics*, ed. J. Newman, de Gruyter. 1990. №1. P. 99–150. Режим доступу до журн.: <https://www.degruyter.com/view/j/cogl.1990.1.issue-1/cogl.1990.1.1.99/cogl.1990.1.1.99.xml>.
17. Jackendoff R. *Semantics and Cognition*. Cambridge: MIT Press, 1983. 283 p.
18. Євтушенко Н. *Семантичні особливості фразеологізмів-кольоризмів у сучасній англійській мові* [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://conferences.neasmo.org.ua/node/869>
19. Упорова Л.С. О методологии анализа цвета в художественном тексте. *Гуманитарные науки в Сибири*. Новосибирск, 1995. №4. С. 51–54.
20. Аніщенко Ю., Єрмоленко С. Семантика і символіка кольору як лінгвокультурний феномен (на базі німецької та української мов). *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів фак-ту іноземної філології та соціальних комунікацій*. Суми: СумДУ, 2012. Ч. 1. С. 3–5.
21. Осецький Й. Етимологія кольорів «чорний» та «червоний» у дзеркалі санскриту. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*: зб. наук. пр. / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич: Посвіт, 2013. С. 214–222.
22. Белявская Е. Г. Семантическая структура слова в номинативном и коммуникативном аспектах (Когнитивные основания формирования и функционирования семантической структуры слова): автореф. дис. на соиск. науч. степ. д-ра филол. наук: спец. 10.02.19. «Общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика». М., 1992. – 39 с.

Лучечко Т. М. Кольороназви як вербалізатори прототипів людської свідомості

Анотація. Статтю присвячено дослідженню кольору як однією з констант культури, що відтворює шляхи формування, засвоєння, карбування в культурній пам'яті універсальних та національно маркованих культурно значимих концептів, адже основою базових кольоронайменувань в різних мовах є певні універсальні прототипи, які водночас виступають міфологічними архетиповими символами: вогонь, рослинність, кров, небо, світло, темрява. Відтак, дослідження людського мислення та етнічних концептів значною мірою визначається особливостями прототипів, відображених у мові народу.

Колір розглянуто як одну з ознак об'єктів довкілля поряд із фізичними характеристиками як-от, вага, висота, форма тощо, уявлення про які формуються у свідомості людини на основі багатолітнього зорового та слухового досвіду та вербалізуються в мовних одиницях.

У розвідці проаналізовано також структуру лексико-семантичного поля кольорономінацій з виділенням ядра як первинного шару лексики та периферії, яку формують вторинні номінації кольорів. Еволюцію кольоронайменувань від первинних до вторинних розглянуто з урахуванням двох основних напрямків теорії їх прототипної зумовленості: моделі центральної тенденції та моделі частотності ознак. Прототипний характер усіх базових кольорів та їхніх відтінків визначено як універсальний атрибут кольороназв у різних мовах. Проте спростовано ідею про конвенціональну зумовленість як

спільну ознаку кольірних прототипів. З урахуванням ідеї про колір як сукупність відтінків схарактеризовано також основні способи вербальної репрезентації відтінків, що базуються на модифікації найменувань базових кольорів. Відтак, доведено можливість виокремлення у культурно-семантичних просторах різних мов універсальних і національно-специфічних понять про колір, що дає можливість зрозуміти напрям думок і почуттів народів-носіїв цих мов.

Ключові слова: колір, кольороназва, первинні та вторинні кольороназви, прототипи кольороназв.